

MİMARLIKTA UZAKTAN EĞİTİM: MİMARİ TASARIM STÜDYOSUNDA ACİL DURUM UZAKTAN EĞİTİMİ VE BİR ÖRNEK ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Fatih US
Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye
fatih.us@omu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0003-4740-6262>

<i>Atf</i>	Us, F. (2021). MİMARLIKTA UZAKTAN EĞİTİM: MİMARİ TASARIM STÜDYOSUNDA ACİL DURUM UZAKTAN EĞİTİMİ VE BİR ÖRNEK ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ. The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 11 (3), 886-897.
------------	--

ÖZ

2019 yılı sonunda ortaya çıkan ve 2020'nin başlarında ise neredeyse tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını, hayatın tüm alanını etkisi altına almıştır. Her alanda olduğu gibi bu etki, mimarlık eğitimine de yansımıştır. Yüz yüze yapılan mimarlık eğitimi, uzaktan çevrim içi (online) olarak yapılmak zorunda kalmıştır. Pandemiden önce, mimarlık eğitiminde çeşitli aşamalarda uzaktan eğitim denemeleri olmuş fakat mimarlık uygulamalı bir disiplin olduğu için çoğunluğu, geniş çaplı pratiğe geçememiştir. Mimarlık eğitiminde tam olarak yapılamayan bu uzaktan eğitim yöntemi pandemi ile birlikte hemen hemen tüm okullarda yapılmak zorunda kalmıştır. Gelecekte mimarlık eğitiminde uzaktan eğitimin tam olmasa da kısmi olarak yer alacağı düşünülürse uzaktan eğitimin etkin bir şekilde kullanım araştırmalarının yapılmasının mimarlık eğitimine katkı sağlayacağı varsayılmaktadır. Bu çalışmada mimarlık eğitimi alanında yapılmış uzaktan eğitim araştırmaları, deneyimleri ve pandemi nedeniyle yapılan anket çalışmaları incelenmiş ve OMÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde acil uzaktan eğitim yöntemiyle yapılan Mimari Tasarım III dersi gözlemlenerek ders sonunda öğrencilerle *dersin ortamı, iletişimi ve etkileşimi* üzerine bir anket yapılmıştır. *Gözlem, deneyim ve anket* sonucunda uzaktan eğitime ve yüz yüze eğitime girdi olabilecek önemli bulgular elde edilmiştir. Örneğin, öğrenciler hem uzaktan eğitimi hem de yüz yüze eğitimin birlikte olduğu karma bir eğitim modelini tercih etmektedirler. Bunun yanı sıra öğrenciler, uzaktan eğitimin derslerle ilgili etkileşimlerini ve sosyal ilişkilerini olumsuz etkilediğini belirtmektedirler. Fakat uzaktan eğitimde zamandan tasarruf sağladıklarını, sunum yaparken kendilerini daha rahat hissettiklerini ve bilgisayar destekli tasarım programlarına hâkimiyetlerinin arttığını ifade etmektedirler. Öğrencilerin uzaktan eğitimde olumsuz olarak gördüğü durumlar sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik gibi yeni teknolojilerle desteklenebilir. Ama bu yenilikler, bire bir uygulamalı bir alan olan mimarlıkta yüz yüze eğitimin bir alternatifi olarak düşünülmemelidir. Bu nedenle mimarlık stüdyo eğitiminde hem uzaktan hem de yüz yüze olan karma eğitim modelinin uygulanması yerinde olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Mimarlık Eğitimi, Mimari Tasarım Stüdyosu, Uzaktan Eğitim, Acil Durum Uzaktan Eğitim*

DISTANCE EDUCATION IN ARCHITECTURE: EMERGENCY DISTANCE EDUCATION IN ARCHITECTURAL DESIGN STUDIO AND EVALUATION ON A SAMPLE

ABSTRACT

The Covid-19 epidemic, which emerged at the end of 2019 and affected almost the whole world in early 2020, has affected the entire sphere of life. As in every field, this effect has been reflected in education and consequently in architectural education. Face-to-face architectural education had to be done remotely online during the whole spring semester. Before the pandemic, there were distance education attempts at various stages in architectural education, but since architecture is an applied discipline, most of them could not be practiced widely. The distance education method, which could not be done completely in architectural education, had to be done in almost all schools with the pandemic. Considering that, distance education would take part in architectural education in the future, although not fully, it is assumed that effective use of distance education will contribute to architectural education. In this study, the distance education researches made in the field of architectural education, their experiences and the survey studies made due to the pandemic were examined. Then, a survey was conducted on the environment, communication and interaction of the course with the students at the end of the course by observing the Architectural Design III course, which was conducted with the emergency distance education method in the Architecture Department of the Faculty of Architecture at OMU. As a result of the observation, experience and questionnaire, important findings that can be used in distance education and face-to-face education were obtained. For example, students prefer a blended education model that combines both distance education and face-to-face education. In addition, students state that distance education negatively affects their interactions with the courses and their social relations. However, they express that they save time in distance education, that they feel more comfortable while making presentations, and that their command of computer-aided design programs has increased. Situations that students see negatively in distance education can be supported by new technologies such as virtual reality and augmented reality. But these innovations should not be considered as an alternative to face-to-face education in architecture, which is a one-to-one applied field. For this reason, it is thought that it would be appropriate to implement both a distance and face-to-face mixed education model in architecture studio education.

Keywords: *Architectural Education, Architectural Design Studio, Distance Education, Emergency Distance Education.*

GİRİŞ

Yeni tip Koronavirüs (Covid-19) salgını nedeniyle 2019-2020 Eğitim-Öğretim Bahar Dönemi'nin ortalarında birçok eğitim kurumunda olduğu gibi üniversitelerin mimarlık bölümlerinde de mecburi bir uzaktan eğitime geçiş gerçekleşmiştir. Bu duruma hazırlıksız yakalanan birçok üniversite, yüz yüze yaptığı eğitim-öğretim modelini uzaktan eğitime uygulamaya çalışmıştır. Yapılan bu eğitim tam olarak gerçek bir uzaktan eğitim pratiği olarak görülmemektedir (URL-1). Ancak bu eğitimin, ileride yapılabilecek uzaktan ya da karma/hibrit eğitim için birtakım çıktılar sunacağı düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada, bir mimari tasarım stüdyosundaki öğrencilerle, acil uzaktan eğitiminin **iletişim, etkileşim ve ortam etkisi** bağlamında güçlü ve zayıf yönlerini ortaya çıkartmak için bir anket çalışması yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda ise acil uzaktan eğitimin desteklediği ve kısıtlamalar getirdiği unsurlar tespit edilmiş, böylece sonraki dönemlerde yapılması muhtemel uzaktan ya da karma eğitim yöntemleri için birtakım ipuçlarına ulaşılmıştır.

Geçici bir çözüm olarak görülen "**Pandemi döneminde yürütülen uzaktan eğitim**, bir kriz anında yüz yüze eğitimin geçici olarak teknoloji ortamına aktarılmasıdır ve **acil uzaktan öğretim, acil durum uzaktan öğretim** olarak isimlendirilir." (URL-2) Dolayısıyla yüz yüze eğitim ortamı için hazırlanan öğretim programı ve ders materyalleri çevirim içi ortama taşınmaktadır. Uzaktan eğitimde

ise öğretim programı ve ders materyalleri farklıdır, öğrenciye farklı alternatifler ve esnek ortamlar sunulmaktadır.

Sadece salgın değil doğal afet ve savaş gibi durumlarda da acil uzaktan eğitime başvurulmaktadır. Örneğin Afganistan’da savaş nedeniyle kesintiye uğrayan eğitim, çocukları sokağa çıkarmamak ve güvende tutmak için uzaktan yapılmaya çalışılmıştır. Bunun için radyo eğitimi ve DVD’ler kullanılmıştır (Davies ve Bentrovato, 2011: 39). Bu örnekte olduğu gibi doğal afet, salgın ve savaş durumlarında yapılması zorunlu olan acil durum uzaktan eğitimi, bilinen uzaktan eğitim ile kıyaslamak doğru olmayacaktır. Zorunlu durumlarda yapılan bu tür eğitimlerde öğrenciler ve öğretmenler hazırlıksız yakalanmakta ve çeşitli kısıtlamalarla karşılaşmaktadırlar. Fakat bunun yanında uzaktan eğitim ve acil durum uzaktan eğitim birbirini etkileyebilecek ve karşılıklı bilgi alışverişinde bulunulabilecek ortamlar da sağlamaktadırlar.

Covid-19 ile birlikte birçok üniversite, süreci daha iyi yönetebilmek için uzaktan eğitim başlamadan önce çeşitli anketler yapmışlardır. Bunların arasında yer alan İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Mimarlık Fakültesi’nde oluşturulan bir çalışma grubu “Uzaktan Eğitim Anketi” gerçekleştirmiştir. Bu anket ile fakülte öğrencilerinin uzaktan eğitim modeli ile ilgili algılarını, alt yapı kapasitelerini ve düşüncelerini anlamak amaçlanmıştır. Bu çalışmanın en önemli çıktularından bir tanesi öğrencilerin %81’i uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin yerini tutamayacağını ifade etmeleridir. Diğer bir çıktı ise öğrencilerin yaklaşık %75’inin uzaktan eğitimde grup çalışması yapamayacaklarını belirtmiş olmalarıdır (URL-3). Maltepe Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi de 2019-20 bahar yarıyılında ortasında her üniversite gibi acil durum uzaktan eğitimine geçmiştir. Bu süreçte tasarım stüdyosundaki öğrencilerle yapılan görüşmelerde, öğrencilerin çoğunun yürütücülerle ve arkadaşlarıyla fiziksel iletişimde olamamalarını olumsuz, yeni iletişim araçlarını deneyimlemiş olmalarını ise olumlu gördüklerini ifade etmişlerdir (Özgüven vd., 2020: 64-69). Çeşitli üniversitelerinin mimarlık bölümü öğrenci ve öğretim elemanları ile yapılan bir diğer ankette, ev ortamında yapılan derslerde konsantrasyon sorunlarının yaşandığı belirlenmiştir (Şekerci, vd., 2021: 54-68). Bir grup Peyzaj Mimarlık Bölümü öğrencileri ile yapılan anket çalışmasında ise acil uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan problemlerin ilk sırasında internet bağlantısı, ikinci sırasında ise derslerde yaşadıkları motivasyon sorunu olduğu tespit edilmiştir (Bingöl, 2020).

Leman Figen Gül’ün (2011: 255-267) kaleme aldığı “İşbirlikli Mimari Tasarım Eğitiminde Sanal Dünya Kullanımı” başlıklı çalışmasında gerçekleştirdiği ankette de benzer sonuçlar çıkmıştır. Öğrenciler yüz yüze çalışmamanın getirdiği zorlukları ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %51’i yüz yüze iletişimin en etkili ve üretken yöntem olduğunu seçmiş, sadece %25’i aksi yanıt vermiştir.

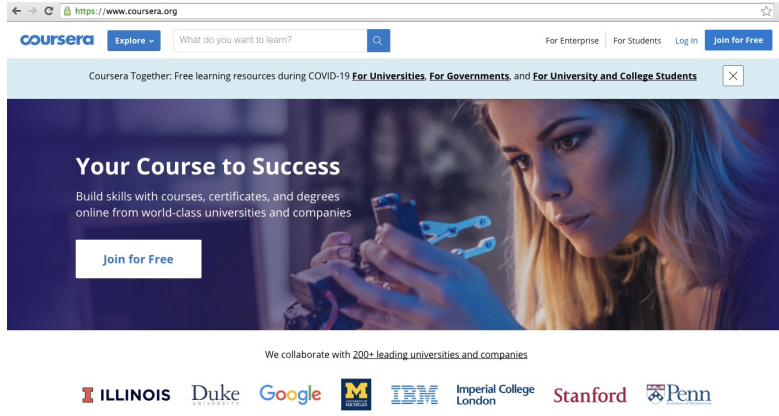
Mimarlık eğitiminin merkezinde yer alan ve uygulamalı bir ders olan mimari tasarım stüdyolarının acil durum uzaktan eğitimindeki yerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi bu alanda öne çıkan sorunsallardan birisidir. Bu ders yüz yüze eğitimde öğrencilere, çizim ve maketlerini yapabildikleri, fikirlerini öğretim elemanıya ya da öğrencilerle tartışabildikleri, böylece iletişim ve etkileşim araçlarını etkin bir şekilde kullanabildikleri bir ortam sunmaktadır. Bir atölye çalışması biçiminde işlenen stüdyo derslerinin sadece uzaktan eğitim modeli ile yürütülmesinin mümkün görülmemesine rağmen pandemi sürecinde yapılması zorunlu kalman acil durum uzaktan eğitimi ile ileride düşünülebilecek karma bir eğitim modeli için ön araştırma fırsatı ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada Ondokuz Mayıs Üniversitesi Mimarlık Fakültesi “Mimari Tasarım Stüdyosu” örneğini üzerinden bir acil durum uzaktan eğitim değerlendirme anketi yapılmaktadır. Anket çalışmasından önce uzaktan eğitim ve bunun mimari tasarım stüdyosuna etkileri incelenmekte, sonrasında ise bu sanal ortamın öğretim elemanı ve öğrencilere etkileri araştırılmakta, gözlem ve deneyimlerle birlikte anlatılmaktadır. Anket ile de bu araştırma, inceleme, gözlem ve deneyimin kanıtları ortaya konmakta ve bütüncül anlamda değerlendirmeler ve çıkarımlar yapılmaktadır.

UZAKTAN EĞİTİM VE MİMARİ TASARIM STÜDYOSUNDA ACİL DURUM UZAKTAN EĞİTİMİ

İletişim teknolojilerindeki gelişmeler insanın görme, algılama ve düşünme biçimlerini olduğu gibi öğrenme yöntemlerini/biçimlerini de etkilemekte ve değiştirmektedir. Örneğin fiziki kütüphanelerin yerini sanal ortamlarla birbirlerine bağlanan evlerdeki çalışma ortamları alabilmektedir. Bu sanal kütüphane ortamı, telekonferans uygulamaları kullanılarak gerçekleştirilen “sessiz görüşme” lerle sağlanmaktadır (Bilim ve Teknik, 2020: 39).

İletişim teknolojilerinin gelişimi sayesinde eğitimde etkin kullanılmaya başlanan uzaktan eğitim, öğretmenin ve öğrencilerin sanal ortamda bir araya gelerek gerçekleştirdikleri bir eğitim modelidir. Uzaktan eğitim, ilk 19. yüzyılda İngiltere’de mektuplaşma ile başlamış, 20. yüzyılda radyo ve televizyonun hayatımıza girmesiyle yaygınlaşmış ve internetin icadıyla da daha yaygın ve etkin hale gelmiştir (Kahraman, 2020: 45-56; Kaya 2002: 28). Uzun yıllara uygulanmakta olan uzaktan eğitimde özellikle 1980’li yıllarda büyük gelişmeler olmuştur. Bu gelişmelerle birlikte çok sayıda uzaktan eğitim sağlayıcı kurum ortaya çıkmış ve çok sayıda kişi de bu imkânlarla kavuşma fırsatı yakalamıştır (Aydın, 2002: 28). Uzaktan eğitim, teknolojik imkânı olan herkese bilgiye ulaşabilme ve eğitim alabilme imkânı sağlamaktadır. Böylece herkes istediği eğitimi dilediği zaman diliminde alabilmektedir. Bu sayede belki de bir sonraki Albert Einstein ya da Steve Jobs, Afrika’nın ücra bir köşesinden çıkabilecektir (URL-4).

Resim 1. Coursera İnternet Sayfası

Kaynak: URL-5

Genellikle teorik derslerde uygulanan uzaktan eğitim, uygulamalı derslerde çok tercih edilmemektedir. Stanford Üniversitesi’nden Bilgisayar Bilimleri profesörü Andrew Ng ve Daphne Koller’in kurduğu “Coursera” adında bir internet sitesinde çeşitli alanlarda ve konularda herkes tarafından erişilebilen çevrim içi eğitimler verilmektedir (Resim 1.). Chicago Üniversitesi ve Pennsylvania Üniversitesi gibi birçok önemli üniversite ile iş birliğinde mühendislik, beşerî bilimler, tıp, biyoloji, sosyal bilimler, matematik, fizik, işletme ve hukuk gibi birçok alan bulunmaktadır (URL-5; URL-4). Ayrıca grafik tasarımı gibi bilgisayar destekli müfredata sahip uygulamalı dersleri olan bölümlerde de uzaktan eğitim uygulanmaktadır. Örneğin Devry Üniversitesi (ABD), Full Sail Üniversitesi (ABD) ve Southern Queensland Üniversitesi’nde (Avusturya) grafik tasarımı eğitimi lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde uzaktan eğitim yöntemiyle verilmektedir (Akçay ve Gökçarslan, 2016).

Mimarlık eğitiminde uzaktan erişimli çalışmaları 1988’li yıllara dayansa da ilk büyük örnek 1992 yılında British Columbia, Kanada (UBC) ve Harvard (Cambridge, USA) Üniversitesi öğrenci ve akademisyenlerinin birlikte gerçekleştirdikleri “Uzaktan İşbirliği” / “Distanced Collaboration” çalışmasıdır. Burada iletişim e-posta ve dosya transfer sistemi (FTP / file transfer protocol) ile eş zamansız olarak yapılmıştır. Ancak sonrasında yapılan “Sanal Köy” / “Virtual Village” gibi projelerde iletişim, video-konferans desteği ile eş zamanlı olarak gerçekleştirilmiştir (Broadfoot ve Bennett, 2003: 13) 1990’lı yıllardan bu yana bilgisayar teknolojilerinin mimarlık disiplinine girmesi ile birlikte

inşaat ile uğraşan çeşitli kuruluşlar sanal tasarım atölyeleri kurarak uzaktan erişimli ekip çalışmaları yapmışlardır (Gül, 2011: 255-267). Gerçekleştirilen bu ve benzeri çalışmalar lisans düzeyindeki mimarlık eğitiminin de uzaktan yapılmasının yolunu açmasına rağmen yüz yüze eğitimin yerini tutmamıştır. Bunun en önemli nedeni olarak da mimari tasarımın öğretilen değil, deneyimlenen bir süreç olması (Grassi, 1992) gösterilebilir.

Covid-19 salgını ile birçok eğitimde olduğu gibi mimarlık eğitiminde de uzaktan eğitime geçilmek zorunda kalmıştır. Mecbur kalınarak yapılan bu acil uzaktan eğitim ile ilgili farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Bir görüş, acil uzaktan eğitimin, “fırsat eşitsizliği” ne yol açtığını düşünürken diğer görüş ise birçok öğrencinin imkânlarını “eşitlediğini” savunmaktadır. “**Fırsat eşitsizliği**” ile kastedilen, evlerine dönen öğrencilerin gerekli olan çizim araç gereçlerini yanlarına alamamaları ya da bilgisayar, internet gibi uzaktan erişim için gerekli teknolojik olanaklara sahip olamama gibi birtakım sorunlarla karşı karşıya kalmalarıdır. Örneğin 20 yaş altı için geçerli olan sokağa çıkma yasağından dolayı bu yaş grubu öğrenciler, dışarı çıkıp malzeme ihtiyaçlarını karşılayamadılar, çıkabilenler ise kapalı dükkanlarla karşılaştılar. Öğrenciler gibi öğretim elemanlarının da bilgisayar, kamera gibi teknik olanaklar bakımından sıkıntılar yaşadıkları gözlemlenmektedir. Bu durum, sorunlar yarattığı gibi fırsatlar da sunmaktadır. “**Fırsat eşitliği**” ile kasıt, büyük şehirlerde yapılan birçok konferansa küçük şehirlerdeki üniversitelerde okuyan öğrenciler katılamazken bu süreçte çevrim içi (online) web konferanslarla (webinar)* birçok konusmaya öğrenciler istedikleri yerden katılabilmektedir.

Acil uzaktan eğitimle birlikte öğretim elemanlarının da yaşadığı birtakım sorunlar da ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanı, bir taraftan ufak siyah bir kameraya bakarak dersini anlatırken diğer taraftan da bilgisayar ekranında hem öğrencilerle iletişime geçip hem de projelerini kritik etmeye çalışmıştır. Öğretim elemanı ayrıca, yüz yüze eğitimde maket, eskiz ve elle yapılan çeşitli çizimler üzerinden proje kritiğini bire bir verirken uzaktan eğitimde bu sunum anlatım tekniklerinin bilgisayar ortamındaki muadilleri ile sanal bir ortamda gerçekleşmiştir.

Canlı ders uygulamalarının kaydedilebilir ve sonrasında da izlenebilir olması, öğretim elemanının dersi işleyiş biçimini dolayısıyla da dersin içeriğini etkilemektedir. Ders hazırlamak, ders vermek, değerlendirme yapmak ve öğrencilere akademik danışmanlık yapmak için harcanan süre yüz yüze eğitimde geçirilen süreye kıyasla daha fazladır (URL-6). Bu dezavantajın yanı sıra bu süreçte hazırlanan sunumlar bir kütüphane görevi de görebilmektedir. Ayrıca öğretim elemanları yüz yüze eğitimde öğrencileri etkin bir şekilde gözlemleyebiliyorken bilgisayar ortamında şimdiki imkânlarla bunu yapmakta biraz zorlanabilmektedirler.

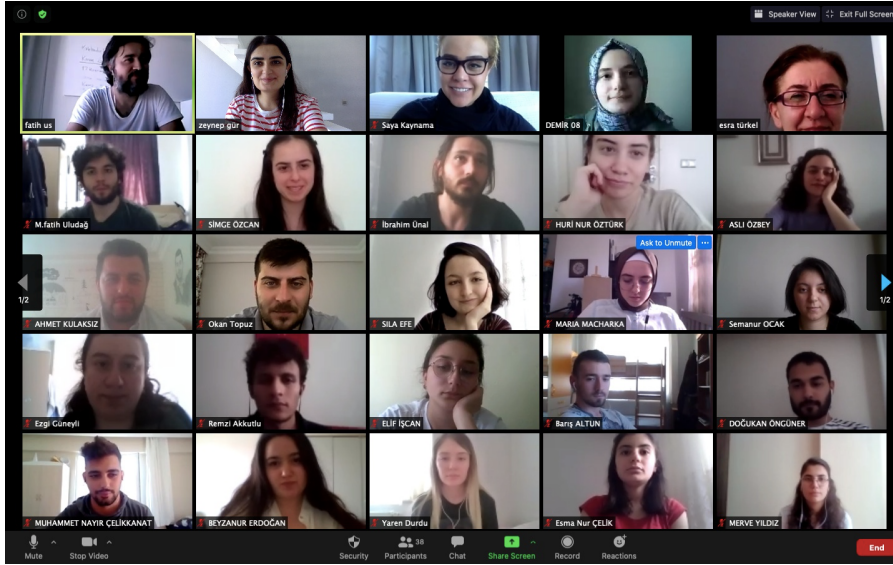
Yüz yüze eğitiminde grup çalışmalarında ve stüdyo ortamında öğrenciler birbirlerinden öğrenme ve sosyalleşme imkânı bulurken, acil uzaktan eğitimde bunun gerçekleşmesi bu dönem için biraz daha zor gözükmektedir. Öğrencilerin bir kısmı kendini çevrim içi ortamda daha iyi ifade ederken diğer kısmı ise kendini biraz daha geri çekebilmektedir. Evde yalnız kalan öğrencilerin, öğrenme ihtiyacını kendi kendilerine fark etmeleri gerekecektir. Zamanlarını daha dikkatli planlamaları gerektiğini de göreceklerdir. Dolayısıyla bu ve benzeri durumlardan dolayı öğrencilerin kendi kendilerini motive etmeleri beklenebilir. Uzaktan eğitimde öğretim elemanı ve öğrenci için kişisel alan ve zaman sınırlaması belirsizleştiği için karşılıklı olarak sürekli bir beklenti içine girilmektedir (URL-6). Burada konu edilen bu ve benzeri durumlar her iki taraf için de yüksek oranda bir bocalama süreci yaşatmaktadır.

BİR MİMARİ TASARIM STÜDYOSUNDA ACİL UZAKTAN EĞİTİM DENEYİMİ VE ANKET ÇALIŞMASI

Anket çalışması, 2019 – 2020 Eğitim Öğretim Bahar yarıyılı sonunda Ondokuz Mayıs Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü 2. Sınıf öğrencileri ile MIM 202 Mimari Tasarım III dersinin sonunda yapılmıştır. Dersin ilk altı haftası yüz yüze eğitim olarak gerçekleştirilirken final jürisi ile birlikte kalan dokuz haftası uzaktan eğitimle tamamlanmıştır. Ondokuz Mayıs Üniversitesi’nde

* Webinar: Web tabanlı seminer, web konferans ve sanal sınıf. İnternet tabanlı seminer, sunum, workshop ve dersler olarak tanımlanabilir.

derslerin Google Classroom ortamında yapılmasından dolayı ders duyuruları buradan yayınlanırken proje dersleri ve jürileri, Mimarlık Fakültesi yönetiminin aldığı kararla ZOOM programı aracılığıyla yapılmıştır (Resim 2.). Ayrıca iletişim, whatsapp ve mail gibi uygulamalarla da ders saati dışında da devam etmiştir.

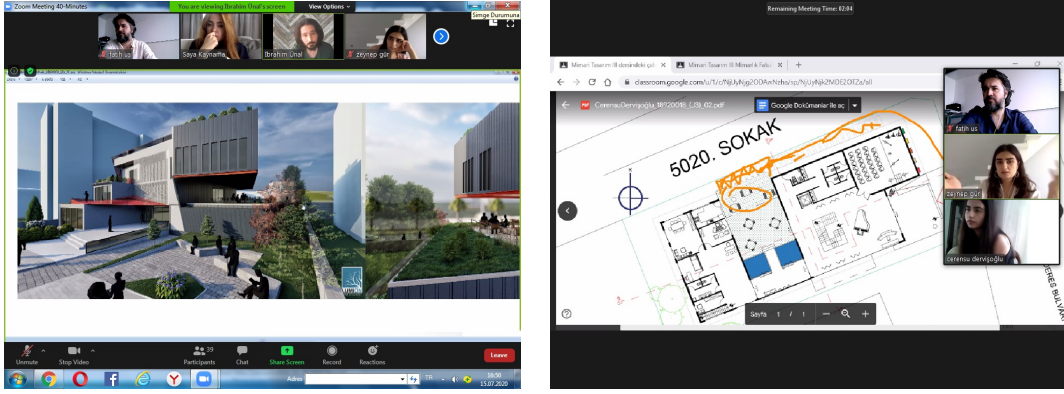
Resim 2. Ara Jüri'den ekran resmi

Mimari Tasarım III dersinin ilk altı haftasında sırasıyla proje konusu araştırılmış – tartışılmış, arazi gezisi ve arazi analizleri gerçekleştirilmiş, dördüncü haftasında kavramsal fikirlerle birlikte proje tasarımına başlanmıştır. Uzaktan eğitime başlandığında, yani yedinci haftada öğrencilerden mimari konsept, 1/500- 1/200 plan/ketit/görünüş ve maket istenmiştir.

Anketin amacı öğrenci bakış açısıyla yüz yüze eğitime kıyasla acil uzaktan eğitimdeki sanal ortamın öğrenciye etkisini ve öğrencilerin arkadaşlarıyla ve öğretim elemanlarıyla olan (dersle ya da ders dışı) iletişim ve etkileşimini ölçmektir. Anket soruları oluşturulurken, mimarlık tasarım stüdyolarında önemli bir rolü olan iletişim ve etkileşim kavramları ön plana alınmıştır. Bu bağlamda çalışmanın uzun vadeli hedefi, acil uzaktan eğitimin güçlü ve zayıf yönlerini tespit etmek ve bir sonraki muhtemel acil uzaktan eğitimi ya da karma eğitimi daha verimli hale getirmektir. Anketin hipotezi, uzaktan eğitimin kendine göre birçok avantajı olmasına karşın öğrencilerin fiziki okul ortamında yüz yüze mimarlık eğitimini tercih edecekleridir.

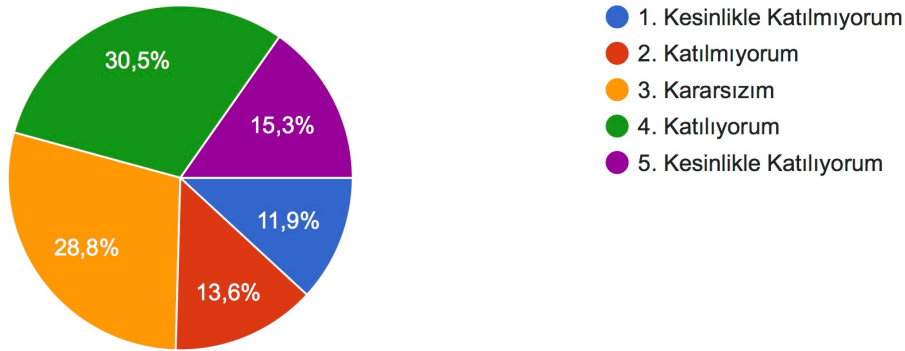
Anket, bireylerin tutum ve görüşlerini anlamak için Likert derecelendirme ölçeğinde kapalı uçlu 9 soru, çoktan seçmeli 1 soru ve açık uçlu 3 soru biçiminde hazırlanmıştır. Anketin yapılma amacının anlatıldığı bir metinden sonra sorular yöneltilmiştir. Kapalı uçlu sorularda 5'li Likert ölçeği uygulanmıştır: 1. Kesinlikle Katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3. Kararsızım, 4. Katılıyorum, 5. Kesinlikle Katılıyorum. Anket, dersin sonunda final jürisinin ardından 22 Temmuz 2020 tarihinde derse ait Google Classroom'un akışında yayınlandı ve dersi alan 59 öğrenci tarafından yanıtlandı.

Ankette, çalışmanın amacını büyük ölçüde etkilemeyecek zayıf yönler de bulunmaktadır. Diğer dersler normal döneminde yapılırken mimari tasarım dersleri yüz yüze yapılma ihtimalinden dolayı sonraki haftalara bırakılmıştır. Bu nedenle normalde haftada 8 saat olan ders 12 saate çıkartıldı ve o süreçte sadece proje dersi yapıldı (Resim 3.). Bir diğer zayıf yönü ise uzaktan eğitimin hiçbir hazırlık yapılmadan başlamasıdır. O nedenle çalışmada “**acil uzaktan eğitim**” tabiri kullanılmıştır.

Resim 3. Final Jürisi kritikleri sırasında ekran resmi

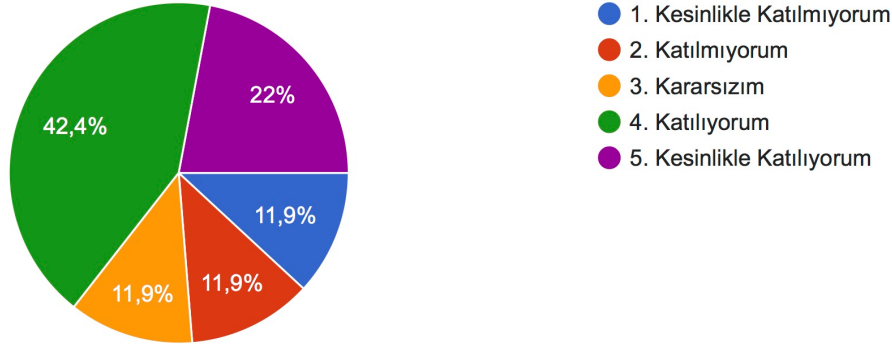
Dönem sonunda yapılan anket çalışması sonucunda araştırma ve gözlemleri destekleyen verilerin yanında beklenmedik sonuçlar da çıkmıştır. Beklenen sonuçlardan birisi, öğrencilerin **%45.8'i acil uzaktan eğitimde derse daha iyi konsantre** olabildiklerini belirtirken %28.8 kararsız olduğunu, %25.5 ise katılmıyorum/kesinlikle katılmıyorum ifadesini seçmişlerdir (Grafik 1.). Ancak yoruma dayalı açık uçlu sorularda acil uzaktan eğitimin ev ortamında yapılmasından dolayı odaklanma sorunu yaşadıklarını söyleyen önemli sayıda öğrenci de bulunmaktadır. Dolayısıyla bu durum öğrenciden öğrenciye farklılık gösterebilmektedir.

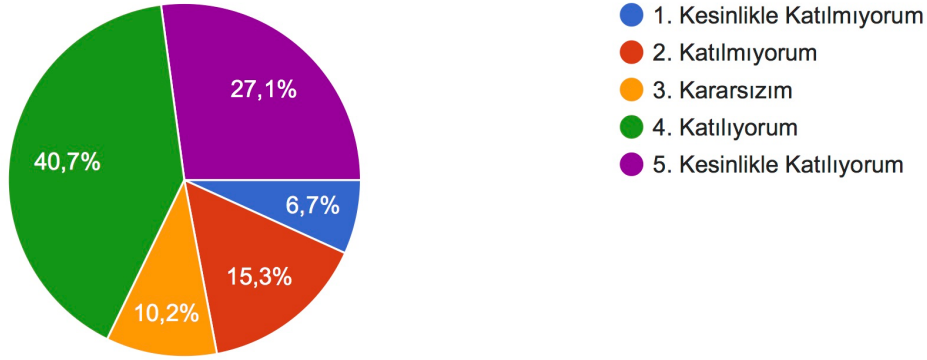
Grafik 1. “Mimari Tasarım III stüdyosunda “Acil Durum Uzaktan Eğitimi” ni “Yüz Yüze Eğitim” ile karşılaştırdığımda uzaktan eğitimde derse daha iyi konsantre olabiliyorum.” ifadesine verilen cevapların oranı.

Acil uzaktan eğitimde **proje sunum-anlatımını daha başarılı** yapabildiklerini ifade edenlerin sayısı **%64.4** gibi oldukça yüksek bir oran çıkmıştır (Grafik 2.) (%64.4, %11.9, %23.8)[†]. Öğretim elemanının kritiklerini anlama düzeyi her iki eğitim modelinde de birbirine yakındır (%37.2 - %32.2 - %30.5). Acil uzaktan eğitimde **diğer öğrencilerin proje kritiklerini daha iyi takip edebiliyorum** cevabını veren öğrencilerin sayısı **%67.8** gibi belirgin derecede yüksek çıkmıştır (Grafik 3.) (%67.8, %10.2, %22). Her iki sorunun cevabında da oranın yüksek çıkmasının nedeni olarak, öğrenciler açısından ev ortamının (her öğrenci ve her zaman dilimi için olmasa da) ve bilgisayar ortamının sunum için daha konforlu ve rahat olması söylenebilir.

[†] Parantez içerisindeki değerlerin anlamı: Kesinlikle Katılıyorum + Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum + Kesinlikle Katılmıyorum.

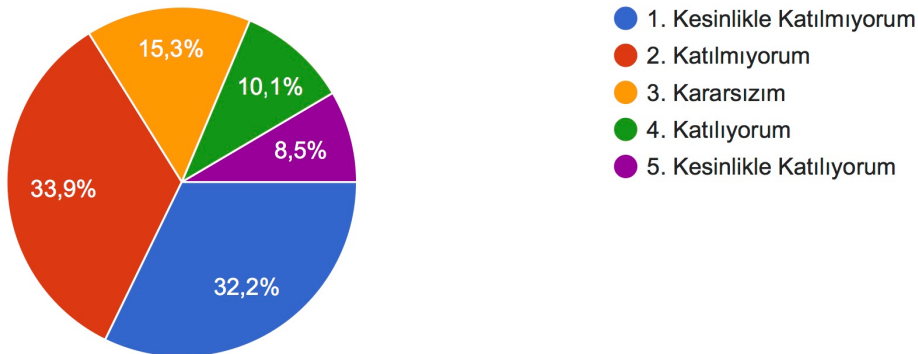

Grafik 2. “Mimari Tasarım III stüdyosunda “Acil Durum Uzaktan Eğitimi” ni “Yüz Yüze Eğitim” ile karşılaştırdığımda uzaktan eğitimde proje sunum-anlatımı daha başarılı yapabildiğimi düşünüyorum.” ifadesine verilen cevapların oranı.

Grafik 3. “Mimari Tasarım III stüdyosunda “Acil Durum Uzaktan Eğitimi” ni “Yüz Yüze Eğitim” ile karşılaştırdığımda uzaktan eğitimde diğer öğrenciler proje kritiği alırken onları daha iyi takip edebiliyorum.” ifadesine verilen cevapların oranı.

Öğrencilerin derslerle ilgili ya da sosyal olarak birbirleri ile etkileşimi acil uzaktan eğitimden belirgin derecede **zayıftır** (derslerle ilgili etkileşim düzeyi: %27.1, %18.6, %54.2) (sosyal etkileşim düzeyi: %18.6, %15.3, %66.1) (Grafik 4.). Bu sonuçlar, öğrencilerin iletişim teknolojileri ile büyümelerine rağmen okul ortamı içinde birbirleriyle etkileşim içerisinde olmak istediklerini göstermektedir.

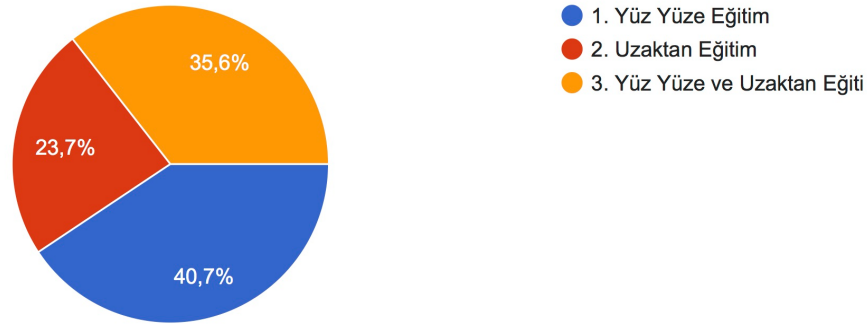

Grafik 4. “Mimari Tasarım III stüdyosunda “Acil Durum Uzaktan Eğitimi” ni “Yüz Yüze Eğitim” ile karşılaştırdığımda uzaktan eğitimde diğer öğrencilerle sosyal etkileşiminin (sosyalleşme) daha güçlü (kültür, sanat, bilgisayar oyunu vb.) olduğunu düşünüyorum” ifadesine verilen cevapların oranı.

Öğrencilerin öğretim elemanına **derslerle ilgili** soru sorma, yorum yapma, mazeret bildirme gibi etkileşimlerinin acil uzaktan eğitimde **daha güçlü** olduğu sonucu ortaya çıkarken, **ders dışı sorular**, kültür ve sanatsal etkileşim açısından birbirine **yakın** sonuçlar çıkmıştır (derslerle ilgili etkileşim düzeyi: **%49.1** – %27.1 – %23.8) (ders dışı etkileşim düzeyi: **%39** - %23.7 - **%37.2**). Dolayısıyla öğrenciler acil uzaktan eğitimde öğretim elemanına derslerle ilgili daha rahat soru sorabilmektedir. Bu da okulda sadece yüz yüze derslerde ve nadir de olsa ders dışında gördükleri öğretim elemanına soru sorabilme zaman kısıtlılığını ve uygun ortamın olmadığını göstermektedir.

Öğrenciler acil uzaktan eğitimde ders süreci içinde **zamanın daha verimli kullanıldığını** düşünmektedirler (**%62.7** - %16.9 - %20.4). Yüz yüze eğitimde okul ortamında sosyalleşme imkânının fazla olması nedeniyle öğrenciden ya da öğretim elemanından kaynaklı, derslerde çeşitli aksamalar olabilmektedir.

Uzaktan eğitimle ilgili olumlu cevaplar verilmesine rağmen gelecek dönem Mimari Tasarım dersinin nasıl yapılmasını istersiniz sorusuna **%23.7 uzaktan eğitim** olmasını isterken, **%40.7 yüz yüze, %35.6 ise yüz yüze ve uzaktan eğitim birlikte** olmasını istemişlerdir (Grafik 5.). Bu sonuç öğrencilerin yüz yüze eğitimle daha çok deneyimleyebilecekleri sosyal etkileşimin onlar için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Grafik 5. “Gelecek dönemlerde Mimari Tasarım derslerinin nasıl yapılmasını istersiniz?” sorusuna verilen cevapların oranı

Mimari tasarım dersinde acil uzaktan eğitimin avantajlarının sorulduğu açık uçlu soruya verilen cevaplarda %32 oranıyla ilk öne çıkan yanıt **“zamanı daha verimli kullanabildim”** olmuştur. Bu yanıt önceki sorularda yer alan ders süreci içinde zamanın daha verimli kullanıldığı düşünen %62.7’ lik oran ile örtüşmektedir. Burada ağırlıklı olarak okula giderken geçen zaman kastedilmektedir. %20 oranıyla ikinci öne çıkan cevap ise uzaktan eğitim ile bilgisayar ortamında çalışabilme ve sunum yapabilme imkânının ortaya çıktığı ve bunun da **kullanılan bilgisayar destekli tasarım programlarına hâkimiyetlerini arttırdığıdır.**

Mimari tasarım dersinde acil uzaktan eğitimin **dezavantajları** sorusuna verdikleri cevaplarda ise öne çıkan %31 oranıyla ilk yanıt **“internet sorunları ya da teknik aksaklıklar”** olmuştur. Sonrasında ise öne çıkan iki yanıt bulunmaktadır. Bunlardan biri derslere ev ortamından katıldıkları için **“odaklanma sorunu yaşamaları”** (%19), diğeri ise arkadaşları ile ya da çevreleriyle **“sosyalleşememe”** (%19) durumudur. Ayrıca arkadaşlarıyla ve öğretim elemanı ile iletişimde sorunlar yaşadıklarını ve **etkileşimin zayıf** olduğunu da belirtmektedirler. Bu yanıtların çoğu önceki soruların sonuçları ile örtüşmektedir.

Mimari tasarım dersinin uzaktan eğitimle yapılması ile ilgili ne düşünüyorsunuz sorusuna verilen cevaplarda **jüriye daha rahat hazırlandıklarını, fakat kritik alırken zorlandıklarını ifade ediyorlar; bunun yanında öğretim elemanlarının daha çok ilgilendiğini dile getiriyorlar.**

Öğrencilerin açık uçlu sorulara verdiği cevaplardan birkaç örnek aşağıda sıralanmıştır:

“Araştırma için yeterli kaynak sağlayamıyor olmamız bizi zorluyordu.”

“Benim açımdan pandemi gerginliği dışında proje derslerinin uzaktan eğitim yapılması daha çok zamanımı projeye ayırmama sebep oldu. Bu nedenle uzaktan eğitim proje dersi açısından daha verimli zaman kullanmama neden oldu.”

“Yüz yüze eğitime göre daha rahat geçiyor ancak okul ortamı olmadığından projeyi ilerletmek daha zor oluyor.”

“Aslında kritik alırken hocalarımızın anlattığı örnekleri hemen görebilmemiz ve sonrasında araştırmamız iyi ancak yüz yüze eğitimde alınan kritiklerin daha sağlıklı olduğunu düşünüyorum çünkü anlatımda mimiklerde işin içine giriyor ve bu bilgisayar ortamında net anlayamıyoruz.”

“Mimari tasarımda yüz yüze etkileşim önemli bir unsurdur.”

“Daha sık kritik alma imkânımız oluyor mail yolu ile. Kendi konfor alanımızda proje çalışabiliyoruz. Dilediğimiz şekilde dinleyebiliyoruz.”

“Kolay takip edilebilir kritikler aldım ve sadece kendimin değil diğer arkadaşlarımdan da kritiklerini rahat takip edebildim. Kritik dinlerken aynı zamanda çalışmak da mümkündür.”

“Yüz yüze eğitime göre daha esnek bir model olması bizim için daha faydalı.”

Anketin yanıtlayan öğrencilerin düşünceleri hakkında emin olma durumunu anlatan kesinlikle katılıyorum ya da kesinlikle katılmıyorum ifadeleri genellikle tercih edilmemiştir. Sadece arkadaşlarıyla **derslerle ilgili ya da sosyal anlamda etkileşimlerinde** acil uzaktan eğitimin daha güçlü olmadığını ifade ederken **kesinlik** ibaresini diğer sorulara kıyasla daha çok tercih edilmişlerdir.

SONUÇ

Pandemiden sonra sosyal yaşam durma noktasına gelmesine rağmen iletişim teknolojileri, yüz yüze yapılan eğitimin tam olarak verimli olmasa da uzaktan yapılabilme imkânını sunmuştur. Günümüze kadar uzaktan eğitimle ilgili pek çok çalışma yapılmasına karşın ilk defa bu kadar geniş çaplı bir deneyim gerçekleşmiştir. Bu bağlamda birtakım eksikler olmasına rağmen yaşanan bu deneyim eğitimin birçok alanına olduğu gibi mimarlık disiplinine de önemli etkileri olmuştur ve olacaktır. Bu çalışmada ise OMÜ’de verilmekte olan Mimari Tasarım III dersinde yaşanan deneyimlerden çıkarımlar yapılmıştır.

Uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitimi karşılaştırdığımızda ikisinin de kendine özgü güçlü ve zayıf yönleri bulunmaktadır. Acil uzaktan eğitimle ilgili yapılan araştırma, inceleme, gözlem ve deneyimler ışığında gerçekleştirilen anket ile birlikte acil uzaktan eğitiminin **iletişim, etkileşim ve ortam etkisi** bağlamında güçlü ve zayıf yönlerinin değerlendirilmesi ve bunun sonucunda da ortaya çıkan öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Acil uzaktan eğitimde derse odaklanma daha yüksek çıkmasına karşın belirgin bir fark görülmemekte ve yoruma dayalı açık uçlu sorularda acil uzaktan eğitimde derse konsantre olamayan öğrenciler görülmektedir. Dolayısıyla derse odaklanma sorununun öğrenci, öğretmen, ders ve ortam gibi birçok parametre ile ilgili olabileceği söylenebilir.
- Acil uzaktan eğitimde öğrenciler proje sunum-anlatımı daha başarılı yaptıklarını ve diğer öğrencileri de daha iyi takip ettiklerini söylemişlerdir. Bu nedenle **yüz yüze eğitimde öğrencilerin kendilerini daha rahat ifade edebilecekleri ortamlar yaratılmalıdır. Bunun için ders içi etkinlikler, çeşitli oyunlar kullanılabilir.** Ayrıca yüz yüze derslerde de **hayatlarının önemli bir parçası olan bilgisayar teknolojilerini etkin bir şekilde kullanmalarını teşvik etmek** gerekebilir.
- Yüz yüze eğitimde derslerle ilgili etkileşimin ve sosyalleşmenin belirgin derecede yüksek çıkması **okul ortamının öğrencilerin birbirleriyle etkileşimi anlamında ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.**
- Acil uzaktan eğitimde öğretim elemanına derslerle ilgili soru sorma ve mazeret bildirme gibi etkileşimlerin yüksek çıkması öğrencilerin bilgisayar ortamında daha rahat soru sorabildiklerini göstermektedir. Dolayısıyla öğrencilere **yüz yüze eğitimde ya da**

karma/hibrit eğitimde öğretim elemanına kolay ulaşabilmeyi sağlayan internet ortamının kullanılması önerilebilir.

- Öğrencilerin acil uzaktan eğitimde ders süreci içinde zamanın daha verimli kullanıldığını ifade etmeleri okulda dersi sabote edebilecek birçok etkenin varlığını düşündürmektedir. Bu nedenle karma bir eğitim modeli yapılırsa hem öğrenci hem de öğretim üyesi kontrollü ve sınırlı sürelerde yüz yüze görüşme sürecini ya da uzaktan eğitim sürecini daha etkin kullanma şansına sahip olacaktır.
- Öğrenciler acil uzaktan eğitimle ilgili genel olarak olumlu düşüncelerine rağmen çoğunluk yalnız yüz yüze eğitimi ya da uzaktan eğitimle birlikte yapılmasını tercih etmişlerdir. Bu sonuç onlar için **sosyalleşmenin** ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla içinde **yüz yüze eğitimin de olduğu karma bir eğitim modelinin geliştirilmesi yerinde olacaktır.**
- Açık uçlu sorulara verilen cevaplarda acil uzaktan eğitimin güçlü yönlerinden en önemlisi olarak zamanın daha verimli kullanılabilmesi olmuştur. Bu zamanı okula gidip gelirken harcanan zaman olarak düşünürsek öğrencileri sürekli okula gelmek zorunda bırakmayan bir eğitim modeli faydalı olacaktır. Acil uzaktan eğitimde bilgisayar ortamında çalışma zorunluluğu öğrencilerin bilgisayar destekli tasarım programları ile pratik yapma ve kullanımlarını geliştirme imkânını sağlamıştır. Dolayısıyla yüz yüze eğitim de bile öğrenciler ilk sınıflardan itibaren bu programları kullanmaya teşvik edilmeli ve destek verilmelidir. Öğrencilerin acil uzaktan eğitimde jüriye daha rahat hazırlandıklarını ifade etmeleri yüz yüze eğitimde bu konuya dikkat edilmesi gerektiğini göstermektedir.
- Acil uzaktan eğitimin zayıf yönlerinden olan odaklanma sorunu, sosyalleşememe, arkadaşları ve öğretim elemanları ile yaşanan iletişim sorunları açık uçlu soruya verilen cevaplarda da tekrar ifade edilmektedir. Farklı olarak özellikle internet sorunları ve teknik aksaklıklar anlatılmıştır. Bu sorun gelişen teknolojilerle ve bunun yaygınlaşması ile çözülebilecektir.

Bu çalışmada uzaktan ve yüz yüze eğitimin birbirlerinin alternatifi olması değil ikisinin de birlikte olacağı melez bir stüdyo eğitim sistemi önerilmektedir. Uzaktan eğitim, birçok dersin olduğu gibi mimari tasarım stüdyo dersinin de bir parçası haline getirilebilir. Her ders kendi içinde özel olmasına karşın bölümdeki tüm derslerin ve etkinliklerin bütüncül ele alınması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Acar, A. (2020). *Acil Uzaktan Eğitim Döneminde Mimarlık Birinci Sınıf Eğitimi Değerlendirmeleri*.

Akçay, S., Gökçearslan A. (2016). *Grafik Tasarım Dersinde Uzaktan Eğitim Yönteminin Kullanımına Yönelik Bir Uygulama ve Öğrenci Algıları: Gazi Üniversitesi Örneği*, Kastamonu Education Journal, Vol:24 No:4, 1983-2004.

Aydın, C.H. (2002). *Uzaktan Eğitimin Geleceğine İlişkin Eğilimler*, Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu, 28-36.

Bilim ve Teknik Aylık Popüler Bilim Dergisi, (2020) TÜBİTAK, Haziran, Yıl 53 Sayı 631, 39.

Bingöl, B. (2020). *COVID-19 Sürecinde Peyzaj Mimarlığı Öğrencilerinin Acil Uzaktan Öğretim Sistemi Üzerine Görüşleri: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Örneği*, Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi, Sayı 20, 890-897.

Broadfoot, O. Bennett, R. (2003). *Design Studios: Online? Comparing Traditional face-to-face Design Studio Education with Modern Internet-based Design Studios*, Sydney: Apple University Consortium Academic and Developers Conference Proceedings, 9-21.

Davies, L., Bentrovato, D. (2011). *Understanding Education's Role in Fragility; Synthesis of Four Situational Analyses of Education and Fragility: Afghanistan, Bosnia and Herzegovina, Cambodia, Liberia*, Paris: Internationa Institute for Educational Planning, 39.

Grassi, G. (1992). *An Opinion on Architectural Education and the Conditions Our Profession has to Work in*, A.C.S.A. Conference. Delf: Delf University Publicationz, 13-24.

Gül, L. F. (2011). *İşbirlikli Mimari Tasarım Eğitiminde Sanal Dünya Kullanımı*, METU JFA, 2, 28:2, 255-267.

Hodge, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., Bond, A. (2020). *The Difference Between Emergency Remote Teaching and Online Learning*.

Kahraman, M., E. (2020). *COVID-19 Salgınının Uygulamalı Derslere Etkisi ve Bu Derslerin Uzaktan Eğitimle Yürütülmesi: Temel Tasarım Dersi Örneği*, Medeniyet Sanat – İMÜ Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt:6, Sayı:1, 44-56.

Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*, Ankara: Pegem A Yayınları, 28.

Koller, D. (2012). *What We're Learning From Online Education*.

Özgül, Y., Bayram, A.K.Ş., Cantürk, E. (2020). *Mimari Tasarım Stüdyosunda Bir Tamir Deneyimi: COVID-19 ve Uzaktan Eğitim Süreci*, Ege Mimarlık, 108: 64-69.

Şekerci, Y., Mutlu Danacı, H., Kaynakçı Elinç, Z. (2021). *Uzaktan Eğitimin Uygulamalı Derslerde Sürdürülebilirliği: Mimarlık Bölümleri Örneği*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi (MAKÜFEBED), 12 (1), 54-68.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

URL-1 https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning?fbclid=IwAR0Q0_E72R8LdlyA1JMtkbEDv1jpnlo71uDYcfJv5S58zymbO4vSHIUHrDA (Erişim Tarihi: 10 Nisan 2021)

URL-2 <https://portal.yokak.gov.tr/makale/pandemi-doneminde-uzaktan-egitim/>
Akkoyunlu, B., Bardakçı, S. (2020). Yükseköğretim Kalite Kurulu, *Pandemi Döneminde Uzaktan Eğitim*, (Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2021)

URL-3 <https://arch.iyte.edu.tr/wp-content/uploads/sites/46/2020/04/%C4%B0YTE-Mimar%C4%B1k-Fak%C3%BCltesi-Uzaktan-E%C4%9Fitim-Anketi.pdf> (Erişim Tarihi: 10 Nisan 2021) İYTE Mimarlık Fakültesi Uzaktan Eğitim Anketi, 10.4.2020

URL-4
https://www.ted.com/talks/daphne_koller_what_we_re_learning_from_online_education/transcript (Erişim Tarihi: 10 Nisan 2021)

URL-5 <https://www.coursera.org/> (Erişim Tarihi: 5 Ekim 2020)

URL-6 <https://www.arkitera.com/gorus/acil-uzaktan-egitim-doneminde-mimarlik-birinci-sinif-egitimi-degerlendirmeleri/> (Erişim Tarihi: 10 Nisan 2020)